

1-13*

(151) K32/27 8/20 7/27
 10/38 indexed
 Writer S. Naoo
 De Hoop
 P.O. Tuinplaats
 pp. 1-13 Tsa motho o tee K32/27

(Individual)

s.151 Customs and various items about Mfatla Ndebele

Nkophu Matjila, ebe ele monna
 wa Ba Matjila, yo a Kileng a
 nthsa Kxosi ya Matebele a
 Mmpela menonga ditau
 (manaba). E be e le busong
 ya Moréna! Mantsoe wa
 Matebele. Maburu a ne a
 tseneletse moase wa Matebele
 ka dibetsa (dikhabano) Kxosi
 tswile moasong, e iphithlile
 Thabeng tsa Tutlōane kwa
 (Pietersburg district). Nkophu le yo
 mongwe rapelana na le Kxosi kwa
 Thabeng. Mosidi Kopa (dikolo) tsa
 bona di batlile xa fela Maburu a
 Paulo a palafu jo, ka xore batlile
 ba be ba iphithlile Thabeng. Xe
 le Kxosi le Amoo Kxosi a
 long teng xodimo xa thaba. Nkophu
 a baya lekhoka fase ko Kolo, le
 tengae la se kea, le lona la jema
 ko Kolo ea Nkophu. Maburu baya

s. (151)

 Writer s. naaa
 De Hoop, 99/1
 P.O. Tuinplaats

K32/27

II

J

mmalo! Rea fêla! A boêla moraxo a
 tšaba, are xona le batho thabeng
 ba tla re fetsa. Mabu'u a napa a
 boêla moraxo, a tšaba Kxoši a
 foloxa thaba a na le Nkoku
 moxale. Ke ba fithla motseng
 moholodi (mehlekoane) wa Hasbanda
 ba thlaba fase ka marumo, ba
 tila. Monna yola Nkoku a thunya
 motso ka Kolo, a ntse a ithêtha.
 Xa thlalewa Moreneng xore monna
 yola ka Matjila o belale motso.
 Monkopane a tšela xore monna
 eue, xa a belawe, o namoletše
 Kxoš marumong. Xwa ditwa
 mokeke ke me tsa thlabiwa.
 Kxoši a šupa mosadi wa lelako
 la bovena, afa Nkoku. "Ka
 maritsana, ma le Nkoku rea
 koputsana." Monna yê Nkoku
 o nê o sa thunye, monna ka
 boomo. Thunya sa xaxwê se ne se
 thlathletswê, are keo tila šona a dira
 kotsi

151) I

K32/27 (Exceptional man) 1938

Khāathle Matjila morale
 (a hero) me matsebeleng a
 Mmathla maila. O ile a tsa xo
 tsona thutlwē tse a ebola
 ka (matsebe a tlou). matsebe
 a tlou ne sethunya kapa thōbōrō
 e neng e tsona ka barolo-xolo xo
 hula dikou ka yone. Le a sano
 bolaka thuthē ye, a e rina
 mohaka, a ta le one ka. A
 tokela thuthē e thibeheditsē
 ka ma thaku a mosane. A ya
 hā ka a thometse mohaka
 ka phatsa, a o sikere lehekeng.
 Batho ba utā pina ya xae,
 fa a tsela, a sikere mohaka
 wa thuthē, xo supa xo e
 bolaitle. Moholodi wa lla wa
 ba-sadi ba luluwii. A ya mosatē
 a ntse a sikere Basadi le
 rina e morētū morale, ja ka
 ka a bolaitle thuthē. Yēna a
 thabisāa Pudi, Khosā ya mako
 ya thōma ya simolla xo binwa.

151) I

15 OCT 1938

K32/27 (Exceptional man) B

K h̄a thle Matjila morale
 (a hero) mo matsebebeleng a
 Mjathla maila. O ile a t̄a xo
 t̄soma thluthw̄e t̄sone a ekola t̄a
 ka (matsebe a t̄lou). matsebe
 a t̄lou ke sethunya kapa thōbōrō
 e neng e t̄soma ka barolo-xolo xo
 hula ditou ka yone. Le a sano
 bolaka thuth̄e ye a e rina
 mohaka, a ka le one ka e. A
 tok̄ela thuth̄e e thibehedits̄e
 ka ma naku a mos̄ane. A ya
 k̄a ka a thometse mohaka
 ka phatsa, a o sikere leheteng.
 Basadi ba ut̄a pina ya xax̄e,
 fa a ts̄ela, a sikere mohaka
 wa thuth̄e, xo supra xore o e
 bolait̄e. moholodi wa lla wa
 ba sadi ba luluwii. A ya mos̄at̄e
 a ntse a sikere Basadi le
 rina e mor̄eta morale, ja ka
 ka a bolait̄e thuth̄e. ȳena a
 thabis̄a Pudi, k̄hosa ya macho
 ya thōma ya simolla xo binwa,

S. (151)

K32/27

Khoathle (cont)

S. raosa 5 OCT 1938

20 Hoop 99/4
X Tuinplaats
1938

Thutae ye ene a bolaela monna
babe ke motswedi wa makebele
a Myathla. Ene o ne a thabilae
sephaka ke Bangatla ba
Lentsae, ja ka ene e le
melha ya ntwa. Thutae ye, ya
neela methepana ho apeela
le xo motswedi ka nama
ya yona. Khoathle o ne a thuntse
Thutae ya mafuta thaka.

(~~Thutae~~) Khoathle a itneta are:-

"Mankornoto naka la tsukuku, naka
chile la bapoha setheng bosu ba
bonala ka me metsing. Mokolodi o
mosana - mosana, o rapaletse saheng
tsa Khosi, sakana la Re sakana la Khosi,
le hotse le sakhele dibatana - dibatana tsa
bo thane le tsaba phobae. Nkoma pale e
lele moruleng mabala a ona a tletse
lefatse. Re ntse re a sela re a napola, le
thlakantse difala - bolokane. Nkile ra
tsaba mathuba ntwana, are thubile
ka ngedi ea mathooi."

A (151)

K32/27

(Pretoriusburg District) 5Serato sa thaba ya Mahope

Bare mahope a nkekolana, seema
 - emela xuri, ebeng makkapha
 ra kkapha sethitō. Nkepu ore kea
 lōba; sekkaolēla āa xana, ore o
 lobang papa a hwile, Papa o hwile
 marumong. Tōrō tsa mahope xa
 nke di thlabq. Na nkang nkekhethe
 o di nametse xodimo. Thipa ya
 lesiba ke nkekhethe. Nna xa
 re baka letswelō, re baka motho,
 ka re baka letswelō la monyana.

Writer S. Naoo
 De Hoop 994
 P.O. Tuinplaats
 2619/88

Serato sa Modimolle Thaba (Kranskop)

Bare ke Modimolle wa Ngwato, thaba
 dipakeng. Thaba kxolo ke fete
 thloxō, ka thloka seora lefswa
 sedibeletsa tlou.

s. (151)

K32/27

Seretso sa Ntsōsuku

15 OCT 1938

6

Thaba ea Mfathlā Maila
 Seretō sa Ntsōsuku maanare
 thaba, hobo etsabela, ea xo tsabela
 Matebele. Ke thaba ea bo Mfathlā
 maila Ra ~~h~~hudzane, ea Ba-motsudi
 o tsolang! motho o tsola le ha
 manaweng. le manaweng o mo
 phadile. Ke motsof ea Bo-Rama Khurumula
 e thlabanele, e thlabanele, o na
 mothlabanele, morwatwa-xo
 Ke marumō le thēbē.

serêto sa noxa K32/27
Pika yee Pika yee lengapa 7
 mo kôkôttô, le kô se tswang e teng.

Dirêto tsa diphojôto
Phuduxudu ko lengena wa yaxa
 Kxama base ka mmamoši.
Pitsi mmangwangwadi a mabasa
Tau. motlana motxoba kôkô.
Phiri thamošana seruthwàna, ngwana
 mmina lêtxôphû.
Tlou le mmatta, moxolo hemmutla
 ka tsebe tsa xaxwê.
Kxori (A bird) nông e elametse
 maô a yôna Kxori.

s. (151)

Writer

S. Naoo

De Hoop

P.O. Tuinplaats

divêtô tsã diphōōfōlō K32/27

Ilo thlabang, marutlāa ke nthlā tsã marumō. Ke di Kxōlōla melala.

Mmutla morwa mesekana Kxwatlā mathlare. Lehu te šia la bo thōka, la bo mpya xa Kē itsi. Mmutla motsēna ka Kxōrō ke tsēna ke Kxautse Kōpo.

Kxomo mo kōkōtla mōnōladi. mmangwana a rēma Kxomo, ò kabe ò sa je ò sepele, tsātsi le ka ò phirimēla naxeng.

Thšephe ò thselang, ò le le Kōrwana, ho thsela bo-thōlō ngwanā emoxana ba thsela ba ithšidila mē kōkōtlo.

Thšukudu ya bo-Rambēlediša. Ha ēna dinaka thšukudu. Sēlēmō ē e Kxothla ka eng?

Tšwene maroba a mōlōtō mmuputswana mongala. nnē Kē jutse ke thaditse. mmē ka thēlla ka wa mo mēxētēding ya di Kxāxā.

Phofu morwa mmallela, se kwālā sa diphōōfōlō.

Phuti mma Kōarakōara monthšē, morwa mo Kxāodi.

s. (151)

8/20 I

15-10-38

K32/27

5 OCT 1938

9

Medikô (A certain game)

xo di^uthāa medi^uko xo thekilevê
lenathā (row). xo engwā ka
methaladi e mebedi, xo Hoxetswê
jakana moxare (space between rows)

space between two rows 3 yards.

Ba bina Kōša e teng "Tau ke jê sa
motho, ke je sa motho, Tau ke jê sa
motho" xo opiwa diata. mošimane
Kapa mošokšana wa methaladi wô
a tloxe a yô, tsaša yo mongwê kwa
methalading wô mo pèle, a mo tlise
mo a neng a emé teng. yô a
tlisetsweng, a tloxe a yo tsaša aneng
a bepane naye, a mo tlise mo a
emisitsweng teng. yo a tsetweng
le yêna o boêla maraxo kwa
methalading wo a tswang xo wôna,
o fithla, a tsaša yô a neng a emé
"kaufi le yêna, a mo isa kwa neng
a isitwe xâna, yola le yêna o tla
boêla kwa tsetweng, a yo tswara
yô mongwê ka letsoxo, a mo ise kwa le
yêna a isitsweng.

(mediko)
s. (151)

II K32/27

10

15 DEC 1956

Ba tsaya mo methalading womegwê
^{by} Jalo, ba be ba o fellelsa. Ba thome
 xapê ba thekê lenaka na
 methaladi e mmedi. Kōša yōna
 e ntse e thlabilwe ya "Tau he je sa
 mothe, ne je sa mothe, Tau he je sa
 sa mothe" ba itaya diata tsa bōne.
 Ba tla ira fêla ^{by} Jalo, re fithêla hōša
 e êma. Ba ba ntsitsong thaka
 se phala ba bangwê, ba ka
 thsela kxōwà (Kuwa makxosi) bare
 Waa-waa. Ne xore re thlotse.
 Kōša yō e be e binwa, ne
 ma^skhareke ne ma^soxana.

S. naaa

De Hoop 99#

P.O. Tuinplaats

b. (151)

K32/27

De Hoop 994
P.O. Tuinplaats

S. naaa

1-5 OCT 1938

Mōkatō (face)
of cattle

Di kxomo di iswa mōkatō kwa
kxa-kala xe di bus^u di
thlae di šiana le masoxana
le barwetsana. Bāre di šia
ka masoxana kapa ka bana ba
teng. Basadi le banna ba
setseng xaê ba tla namêla
dithaba kapa ditlare tse
kxolo xo boxêlufa (to view) lebelô.
Di ne di is^u mōkatō e le
bosene, tse tšadi di se di
xumiwê. Fa di tswêla di matha
kapa di thala, u tla utlwa
basadi kwa xaê ba letsa
mōxolōdi (mōkxosi). Fa xo šiele
ya Ba-^Matjila a mōkxatla: Bāre
"di kae dixolō tsa marumô-di-
oketsa Tabana" a xee. Janong
tšadi le nna c tla bothana xo
rêta ya tšenering pêtê le kxomo
yaba, e šii leng tse dirgwê le ba
bangwê. Janong bāre "xo ya ka
marôro ra se xo tswana" Ba^Mkatla.
(disperse the gang)

s. (151)

1

K32/27

15 OCT 1998

12

Sedia-dia (A certain game)

Thsimane le Thsetsana e
 êma ka methaladi emmedi.
 Thsimane e êma wa bôna
 mothaladi nwa pele xa wa
 basetsana. Ba simolla kôsa
 ye bare 'sedia-dia semakwala
 sekxana ka bo-mpuleleng —
 bo-mpuleleng wa bosiu, Sedia-dia
 semakwala, sekxana ka bo-mpuleleng
 bo-mpuleleng wa pesira" ba ntse ba
 itaya diaka. Mōšimane kapa
 meseksana o thōma, a siana, a
 ntse a dikoloxa, xo ye tsaya kapa
 khêtha mosetsana yo a mo
 ratang, a mo tsware ka letsôxô, a
 mo ise mothalading wa xabô.
 Le mosetsana a tswê, a ntse
 are (Sedia-dia ke wa mang) a fithle
 a khêthê le xoxana a leratang, a
 l ise xa xabo mothalading. Antse
 are sedia-dia ke wa mang wee.
 Ba bangwê bare Sedia-dia semakwala
 sekxana ka bo-mpuleleng
 bo-mpuleleng wa bosiu,

A. (151)

II sedia-dia

15 OCT 1936

13x

13*

K32/27

Ba tla bina Kōša yē ya mahoto
e le mantsibōā, xo sano xo
jewa. Ba ^{ts}hētha phatlō e
pila mo xare sa motse ba e
binele, teng. Ke yōna tantšī
ya ^{ts}himane le tsetsana ya
sesotho ye

Khoele ya Kōša (agame)
Ba be ba ira melhala di e
mebedi e le bare. Khoele ba e
dira ka kutu ya sethate ba e
betle pila. Ba e bathela sebakā
sa (2 miles) meile tse pedi
ba e kitimise fase, ba ntse ba
e betsa ka moottōna ka Kōša,
xa ba bangwē ba khonne ho enosa,
ka motho ya lebelō bare tswii, e
tla ba e se semang-mang. Ba tla etsā
xapē ho e kitimisetsa moleng wa bōna,
ba e busitse xapē ya nōa ba ho se
xapē tswii. Ba tla etalōka sebakā.
xa ba sano xo fitša, bare tswā bako-
mohetse ba jete Kaki (They are bit)

end 5 151